

Cooperativismo e Enonomía Social, nº 31 (2008-2009), pp. 109-114

**“COMENTARIO Á SENTENCIA DA AUDIENCIA
PROVINCIAL DE MADRID Nº 21/2008 (SECC. 28), DE
18 DE SETEMBRO. RELATOR: ILMO. SR. D. ENRIQUE
GARCÍA GARCÍA”.**

Francisco TORRES PÉREZ

1.- Limiar.

A orixe deste pleito sitúase na baixa non xustificada dun socio cooperativista (Don Alexander) da sociedade a cal pertence (Sociedade Cooperativa Limitada independente del taxi de Madrid). Chegado o momento da liquidación (reembolso) das aportacións feitas por Don Alexander a S. Coop., ésta considera que non ten que entregar cantidade algunha por existir perdas que deben computarse para facer as oportunas deducións. Don Alexander interpón unha demanda contra a S.Coop., para reclamar a cantidade que considera axeitada (610.26€). A Sentenza do Xulgado do Mercantil nº 7 de Madrid de data 23 de febreiro de 2007, estima a demanda, condenando á S. Coop. ao pago da cantidade sinalada.

Interposto o oportuno recurso de apelación polo demandado (S.Coop.) coa conseguinte oposición de Don Alexander, o caso chega a segunda instancia onde a Audiencia Provincial admite o recurso e desestima a demanda interposta por Don Alexander, no senso de considerar que o demandado non ten dereito a cantidade algunha trala súa baixa e, ademáis, impóndolle as costas ocasionadas á demandada na primeira instancia.

2. Lexislación aplicable e liberdade estatutaria.

A norma aplicable ao suposto xulgado é, por mor do ámbito de actuación da S. Coop., a Ley 4/1999 de Cooperativas de la Comunidad

Autónoma de Madrid (LCCM). A regulación do reembolso ao socio en caso de baixa está prevista no seu artigo 55 que, a efectos do que nos interesa, efectúa unha remisión ao que se establece estatutariamente para disciplinar esta materia malia que impón unha serie de límites legais. De forma resumida, este artigo establece que, para que procedan ás deducións téñense que dar os seguintes requisitos cumulativos: a) facer a liquidación das aportacións do socio que causa baixa; b) existir unha previsión estatutaria das deducións; c) que éstas non superen o límite do 20% nos casos de baixa non xustificada.

Tal e como transcribe o texto da Sentenza (f.x. Segundo), o artigo 13 dos Estatutos da S. Coop. inclúe a disciplina desta materia a nivel interno e cítanse, en concreto, as seguintes deducións: a) das perdas imputadas ao socio correspondentes ao exercizo económico no que se producira a baixa e/ou a outros exercizos anteriores que non foran compensadas e satisfeitas polo socio; e, b) unha dedución non superior ao 20% das aportacións obrigatorias no caso de baixa voluntaria non xustificada.

Feita esta aclaración, semella existir certa contradicción entre o disposto nos estatutos e a xenérica mención legal da LCCM. Como comprobamos, a única dedución prevista de forma expresa na norma é a do 20%, pero non hai unha referencia á dedución por perdas, cuestión que sí figura recollida nos Estatutos. Esta falta de regulación legal non é moi común nas normas cooperativas que, ca excepción feita da LCCM e da LCCV, habitualmente contemplan de forma expresa ámbalas dúas deducións.

3. Procedemento de baixa do cooperativista: liquidación das aportacións feitas polo socio.

Segundo o artigo 11, d) da LCCM, nos estatutos hanse de establecer as causas que xustifican a baixa. En todo caso, será o órgano de administración o que califique a baixa obrigatoria como xustificada ou non xustificada. No presente caso non se discute a calificación admitíndose o carácter inxustificado da mesma incluso polo propio demandante (Don Alexander), por ter incumplido o período de permanencia. A citada calificación ten unha repercusión directa en certas deducións a realizar nas aportacións feitas polo socio cooperativista. Ao respecto procede realizar unha serie de matizacións.

Durante a pertenza a sociedade o socio cooperativista fai unha serie de achegas ao capital social da cooperativa que poden ter un carácter obrigatorio ou ser voluntarias. Procede salientar que, segundo a doutrina

máis autorizada, o capital co socio aporta á sociedade cooperativa é un capital de risco, e, polo tanto, segundo sexa a xestión empresarial poderá perderse totalmente (vid., PANIAGUA ZURERA, M., “La sociedad cooperativa. Las sociedades mutuas de seguros y las mutualidades de previsión social”, AAVV, *Tratado de Derecho Mercantil*, Tomo XII, Vol. 1º, Madrid, 2005, p. 247; FAJARDO GARCÍA, I.G., “Novedades de la Ley 27/1999, en torno a la constitución y los socios de la cooperativa”, *REVESCO*, nº 69, 1999, p. 95). En consecuencia, o socio cooperativista que causa baixa non ten un dereito a recuperar exactamente o que aportou á sociedade, por iso, máis que devolución ou reembolso das aportacións, teríamos que falar de liquidación das mesmas (MORILLAS JARILLO, M.J.-FELIÚ REY, M.I., *Curso de Cooperativas*, Madrid, 2000, p. 375; MORAL VELASCO, E., “Comentario art. 51 LC”, AAVV, *Cooperativas. Comentarios a la Ley 27/1999*, Madrid, 2001, p. 256).

Do mesmo xeito, hai que ter en conta que dita aportación social non é unha parte alicuota do patrimonio social, senon que representa unha parte alicuota do patrimonio neto repartible reflexado no pasivo do balance polo capital social (vid. PASTOR SEMPERE, M^a. C., *Los recursos propios en las sociedades cooperativas*, Madrid, 2002, p. 152).

Tal e como podemos deducir, resulta crucial a determinación do valor das aportacións no momento da baixa. O valor da aportación calcúlase na LCCM cunha fórmula diversa segundo se trate de aportacións obrigatorias ou de voluntarias. Para liquidar as primeiras terase en conta o balance de situación correspondente o semestre no que se produza a baixa (art. 55.1 LCCM). A liquidación das voluntarias realizarase con efectos ao peche do exercizo social no curso do cal houbera causado baixa (art. 55.4 LCCM).

Pero un exacto cálculo do que se ten denominado como “valor liquidativo inicial” (vid. MORILLAS-FELIÚ, *Curso...*, op.cit. p. 376), exixe, no seu caso, actualizar as aportacións. Esta cuestión plásmase no artigo 55.1 LCCM cando contempla o “dereito” que ten o socio de exixir o “reembolso actualizado” das súas aportacións obrigatorias. En definitiva, e aínda ca redacción da norma sexa bastante exigua ao respecto, trátase de adicionar unha cantidade a efectos de acadar o valor nominal actual das achegas que xa foron realizadas polo socio que causa baixa. Ademais proceden outras actualizacións, por exemplo; a parte proporcional que lle corresponda no fondo de reserva voluntario repartible, sempre que estivera previsto o reintegro de tal fondo entre os socios no caso de disolución e liquidación da cooperativa.

4. Deduccións.

4.1. Deducción por perdas.

Unha cuestión previa ten relación ca última idea apuntada. A imputación de perdas ao socio -isto é, a minusvaloración das súas aportacións ao capital social- tan só procederá se non existen outros centros previos de imputación tales como os fondos de reserva repartibles aos que aludíamos con anterioridade. Aínda máis, antes de imputar esas perdas ao socio que causa baixa, procedería tamén saber si existen recursos financeiros aportados polos socios co carácter de débeda subordinada (vid. MORAL VELASCO, “Comentario...”, op.cit. p. 259). No presente caso, como veremos, a situación económica da S.Coop., fai impensable a existencia de tales fondos ou recursos.

Consecuentemente, e como última medida, unha vez determinado o valor liquidativo practícanse as oportunas deduccións. Como avanzamos, a especialidade da LCCM nesta materia é que non contempla a deducción por perdas como obrigatoria aínda que estatutariamente permítese a mesma.

Nesta altura radica a verdadeira clave da Sentenza que comentamos. A S.Coop., tal e como se relata no f.x. Terceiro, artella un verdadeiro artificio contable cuio obxectivo é camuflar as perdas creando unha conta denominada “gastos de reestructuración”, de tal xeito que elude a súa inclusión na conta de “perdas de exercizos anteriores” que forma parte dos fondos propios. De realizar correctamente tal inclusión, e debido a situación económica da S.Coop., ésta estaría incurso nunha causa de disolución. Trátase, en conclusión, de crear unha conta a marxe dos fondos propios -semellante a unha conta na que se incluírían gastos amortizables- que enmascara a verdadeira realidade económica da S.Coop.. A técnica utilizada é, tanto xurídica como economicamente falando, de dubidosa legalidade por vulnerar o establecido no Plan Xeral contable e, polo tanto, xerar a oportuna responsabilidade dos administradores. En concreto, esta resolución podería servir de base para o inicio dun procedemento ao respecto.

Pero a Audiencia fai abstracción de todas as irregularidades de índole “formal” e despois de analizar os correspondentes documentos contables (Memoria das contas anuais de 2003 aprobadas pola Asamblea Xeral) considera probado que a conta “gastos de reestructuración” identifícase plenamente coas perdas. Por tal causa procede facer a oportuna imputación de perdas ao socio que causa baixa. En definitiva, a Audiencia prescinde do

artificio contable e acredita a verdadeira realidade económica da S.Coop., sendo iste o dato fáctico fundamental para motivala súa decisión.

Non obstante, dende a miña opinión, son varias as cuestións dubidasas que se suscitan. Dun lado, os fondos que nutrían esa conta, é dicir; si tan só formaban parte da conta creada ás perdas ou era utilizada como verdadeiro “caixón de sastre” para incluír na mesma outros gastos. De ser así, ao socio que causa baixa tan só se lle debería imputar a parte correspondente ás perdas reais non a totalidade dos gastos. Doutra beira, a forma concreta na que se vai facendo a consecvente amortización desas perdas incluídas na conta “gastos de reestructuración”, cuestión fundamental para evitar desigualdades entre os socios que causen baixa nun período ou noutro.

4.2. Deducción causais.

Tanto o artigo 55.2 LCCM como a oportuna previsión estatutaria permiten unha deducción a maiores pola inexistencia dunha causa xustificativa da baixa. Debido ao silencio legal da LCCM xurden dúbidas en dous aspectos. En primeiro lugar, respecto a cal é o importe que serve de base para aplicar a citada porcentaxe: ¿sobre o valor liquidativo inicial da aportación?; ¿sobre ese valor liquidativo inicial actualizado –caso de proceder unha revalorización-?; ou ¿sobre o importe neto que resulta de deducir da suma dos valores anteriormente citados a oportuna deducción por perdas? Doutrinalmente vense considerando que, en primeiro lugar, procede a deducción por perdas imputadas ao socio aparezan éstas expresamente na norma ou non –como é o caso da LCCM-. A continuación, sobre o importe neto, procederá deducir como máximo o 20%. Pero certas normas semellan contrarias a este criterio, no senso de aplicar esta deducción sobre o importe nominal (bruto) das aportacións obrigatorias –vid., ao respecto, Art. 64 Lei Cooperativas de Galicia-. En segundo lugar, pese a que non resulta determinado na LCCM, tamén hai que suliñar ca citada porcentaxe é un límite máximo e os administradores poden aplicar un inferior tendo en conta as circunstancias do caso concreto (vid. MORILLAS-FELIÚ, *Curso...*, op.cit. p. 378).

